

פרוטוקול מס' 210

פישיבת ועדת החינוך והתרבות
שהתקיימה ביום ד', כ' בסיון תשל"ג - 20.6.1973, שעה 8.45.

זכרון:

חברי הועדה:

- א. רימלט - היו"ר
- ב. אליעד
- ז. הרמן
- פ. ידיד
- א. כץ
- ש. לוין
- פ.צ. נריה
- מ. פרוש
- ד. קורן
- א. רוזיאל-נאור

מוזמנים:

- א. שמואלי - סמנכ"ל משרד החינוך והתרבות
- ר. סטנר - היועצת המשפטית של משרד החינוך והתרבות
- ג. בן-דרור - משרד החינוך והתרבות
- א. נוה - משרד החינוך והתרבות
- א. שפירא - משרד החינוך והתרבות

מזכירת הועדה: ד. פלר

רשמה:

- פ. כהן

סדר-היום:

- א. שאילתות;
- ב. צו בדבר החלת הוראות חוק הפיקוח על בתי-ספר, תשכ"ט-1969;
- ג. חוק חינוך ממלכתי (תיקון), תשל"ג-1973 - הצעת חוק של חבר הכנסת ש. לוין.

20.6.1973

.2.

ש א ל ת ו תהיו"ר א. רימלט:

אני פותח את הישיבה.

מ. יודיד:

בהמשך לבעיות שעוררתי על העלאת שכר הלימוד ושכר הלימוד המדורג, אני רוצה להתייחס לבעיית הפנימיות. לפני מספר חודשים אפר כאן מנכ"ל משרד החינוך שמתוך מגע עם מספר תלמידי פנימיות התברר לי שהם אינם מקבלים את העזרה הדרושה. אני סבור שהיה הרבה יותר טוב אילו משרד החינוך היה קובע גם ביחס לפנימיות תעריף לפי שכר לימוד מדורג, כלומר שמי שנהנה משכר לימוד מדורג, ייהנה מכך גם בפנימיה. אנחנו מעוניינים להגדיל את מספר התלמידים בפנימיות, בעיקר מאזורי מצוקה ובמקומות קשים, ולכן יש להקל עליהם. אני מבקש לדעת מה עמדת משרד החינוך בשאלה זו, מה בדעתו לעשות כדי להקל על תלמידים בפנימיות ועל קליטתם בהן. אני מבקש שנקבל פרטים על כך, ואם יהיה צורך - שגם נדון בנושא זה שהוא לדעתי חשוב מאד.

היו"ר א. רימלט:

ביום שני נשמע תשובות לשאלות של חברי הועדה.

- - - - -

צו בדבר החלת הוראות חוק הפיקוח על בתי-ספר, תשכ"ט-1969.היו"ר א. רימלט:

לפי חוק הפיקוח על בתי-ספר קיימת חובת התייעצות של משרד החינוך והתרבות עם ועדת החינוך והתרבות בקשר לצווי פיקוח. נשמע הסברים על הצו שהמשרד עומד להוציא עכשיו.

ג. בן-דבור:

אנחנו באים לבקש המשך החלתו של חוק הפיקוח על בתי-הספר על מספר מוסדות. ההחלה הראשונה של החוק בוצעה במאי 1971, כאשר החלנו את החוק על בתי-ספר בלתי מפוקחים באזור תל-אביב, קיימים וחדשים. קיימים - כלומר עד יולי 1969; חדשים - אלה שהוקמו אחרי יולי 1969. הנסיון שצברנו מאז הראה שיצרנו את תודעת החוק בצורה כזאת שאו מוסדות מתקנים את הליקויים הקיימים בהם, או שהם נסגרים בתוקף צוים שאנחנו מפעילים עליהם.

החלנו את החוק על כ-40 מוסדות באזור תל-אביב, מהם מוסד אחד קיבל רשיון, עד היום נסגרו שנים, ויצאו צווי סגירה נגד ארבעה נוספים. השאר קיבלו הוראות לתיקון ליקויים, והיתר עדיין בבדיקה.

כאמור הנסיון הראה שהחלת החוק על המוסדות הללו מביאה או לסגירתם או להשבחתם, על-ידי כך שאנחנו כופים עליהם סידרה של התנאות שבאות בעצם להיטיב את המצב.

אנחנו רוצים עכשיו להחיל את החוק גם על מוסדות מחוץ לאזור תל-אביב, מוסדות שאינם בפיקוח המשרד. הדגש מושם על מוסדות שהם בעיקרם פרטיים, בעיקרם מלמדים לתעודת בגרות אכסטרנים, ואנחנו סבורים שהגיע הזמן להחיל את החוק גם עליהם. אנחנו גם נערכים כך במשרד ובמחוזות שאנחנו יכולים לענות לאתגר זה יותר טוב מאשר בעבר. יש גם תודעה יותר מוגברת לענין זה במשרד שלנו.

מדובר עכשיו על 28 מוסדות נוספים, בחיפה, ירושלים, באר-שבע, אשקלון ובמקומות אחרים. אנחנו חושבים שאחרי הנסיון שצברנו בשנתיים האחרונות אנחנו יכולים לעשות זאת בתנופה יותר גדולה בכל הארץ.

היו"ר א. רימלט:

אני רוצה להוסיף קצת אינפורמציה. בחוק נאמר: שר החינוך והתרבות... בהדרגה על בתי-ספר שהיו קיימים ערב תחילתו. זו התוספת, התיקון. בחוק המקורי היה כתוב שהוראות החוק חלות על בתי-ספר שהיו קיימים ביום פרסום החוק,

20.6.1973

רק כעבור ששה חודשים. לאחר ששה חודשים יתחיל השר להטיל את הפיקוח על בתי-ספר אלה בהדרגה, בהתייעצות עם ועדת החינוך והתרבות.

הצו הראשון ניתן ב-1971. אז הוחל הפיקוח על בתי-ספר על-יסודיים ועל גני-ילדים בתחום עיריית תל-אביב-יפו, שאין בידי בעליהם מסמך מטעם משרד החינוך והתרבות הקובע שבית-הספר או גן-הילדים נתונים בפיקוחו של משרד החינוך והתרבות. כעת מבקש השר להחיל את הפיקוח על כל בית-הספר שאינם מפוקחים, בין אלה שהיו קיימים ביום תחילת החוק, בין אלה שנוסדו לאחר מכן.

א. שמואלי:

מוסדות חינוך שנפתחו לאחר פרסום החוק, החוק חל עליהם מיד. אנחנו באים לבקש להחיל את החוק על מוסדות חינוך שלא היו בפיקוחו של המשרד לפני קיומו של החוק, ושהחוק עדיין לא הוחל עליהם.

האמת היא שהתלבטנו קשות אם לעשות זאת. הנסיון מלמד שברגע שאנחנו שולחים למוסדות חינוך בלתי מפוקחים את אנשי משרד החינוך כדי להתחיל להצר את צעדיהם על-ידי ביקורת של התחומים החינוכיים, הפיסיים, המינהליים, התקציביים של המוסד, המוסדות האלה נתפסים לחרדה נוראה, והם כמובן מיד פונים לעורכי-דין כדי להבטיח את עצמם שמא נסגור אותם באופן שרירותי. פתחנו במלחמה נגד מוסדות שלא התאימו לחינוך, והמלחמה היתה קשה. מוסדות אלה שכרו עורכי-דין וערערו בפני ועדות ערר, ואלו לא בנקל קיבלו את עמדתנו, כי רצו ללמוד את העניין. הצלחנו לסגור את בית-הספר רבנים, וכן עוד בתי-ספר וגני-ילדים.

א. רוזיאל-נאור: האם יש גם כאלה שניצלו מסגירה?

א. שמואלי: כן, הם קיבלו את התנאים.

הינ"ר א. רימלט: לפי החוק ניהול כל בית-ספר שיש בו ליקויים, לתקנם תוך תקופה מסויימת.

א. שמואלי: גבנות ניסו לעשות זאת. היו מוסדות שהתנהלו על-ידי גבנות בלתי מוסמכות.

מכל וכל. סגרנו אותם. ועדת ערר לא הצליחה לעזור להם.

לאור נסיון זה חשבנו: מאחר ויש כ-30 מוסדות חינוך באזורי הארץ השונים, כדאי שנתחיל לעבוד גם עליהם על מנת לתת להם אפשרות לשפר את עצמם, ואם לא - לסגור אותם, כי הם עושים זכרים נוראים. אלה שנצליח לשפר אותם, לתקן אותם, תבוא עליהם ברכה.

אגב, דוגמה מאלפת: אנחנו הכרנו מכוח חוק הפיקוח בבית-הספר מישלב בתל-אביב. לפני החלת החוק בית-הספר היה בתנאי מגורים לא נוחים ביותר. המוסד עבר למבנה חדש מול בית לייסיין. יש חצר קטנה מאחורי הבניין. יש בו פרוזדורים די רחבים.

זו עילת הפניה שלנו אליכם.

א. כץ:

בית-ספר שנסגר ואלה שעומדים נגדם צווי סגירה - האם הנימוקים לסגירתם הם בדרך כלל במישור הטכני, כלומר העדר מיתקנים, או במישור הכספי? החוק פתנה את מתן ההיתר במספר לא קטן של תנאים, הן במישור הפדגוגי, פינהלי, טכני, והן במישור הכספי, היכולת לעמוד בהתחייבויות.

א. שמואלי:

אנחנו סוגרים בית-ספר אם יש בו צירוף של כל הליקויים בכל התחומים. ליקויים פיסיים הם הראשונים המזדקרים לעין בשעת הביקור במוסד, כאשר יש סכנת בטיחות לילדים. בית-ספר מסויים ברחוב בן-יהודה בתל-אביב נמצא בקומה שניה ושלישית של בית שפרוזדוריו חשוכים. אחת העילות לסגירה היא גם העדר תנאים סניטריים או בטיחותיים. נוסף לכך ביקרנו גם בשעורים, והתברר לנו שבמקרים מסויימים המורים אינם עונים לדרישות המינימליות של המערכת. כאשר כל התנאים האלה יחד חברו לתמונה לא סימפטית, התלטנו לסגור אותם. במקרה כזה הם פונים מיד לעורך-דין ותהליך הסגירה הוא

20.6.1973

ארוך וקשה. ועדות ערר יושבות ושומעות, מתוך רצון לאפשר - אם ניתן - לתקן את מה שניתן לתיקון. אם לא ניתן - אנחנו סוגרים. מוסד רבניים צסגר לאחר שפנה פעמיים לוועדות ערר, אך התברר שאין מוצא, וסגרנו אותו.

מ. ידיד:
אנחנו מברכים על כל יוזמה של המשרד בקשר להגברת הפיקוח. אבל אנחנו יודעים שלא אחת סובל המשרד ממחסור בכוח אדם ומפקחים לעבודתו השוטפת. האם יש בידי המשרד כלים וכוח האדם המתאים כדי לעקוב אחר הדברים ולראות מקרוב מה נעשה בכל בית-ספר, גם לאחר ההכרה הרשמית? כי יכול להיות שהם ילכו אחר כך לשיטה יותר קלה מבחינת הלימודים, יקחו מורים לא מוכשרים וכו'. האם המשרד ערוך באופן יסודי למעקב ולפיקוח יעיל על מוסדות אלה?

א. רזיאל-נאור:
מה קורה עם התלמידים והמורים של בתי-ספר שנסגרים? ידוע לי מקרה של תלמידה מצויינת בבית-ספר רבניים, שלא רצו לקלוט אותה אחר כך בשום בית-ספר. היא פנתה מבית-ספר לבית-ספר, ונאלצה להפסיד שנת לימודים. איך זה משפיע על מצב התלמידים וגם על המורים? אנשים יכולים להישאר לגמרי בלי עבודה.

אני מבקשת לדעת אם ישנם מוסדות שהם עוד בשלב של השתפרות, וכמה זמן ניתן להם כדי להוכיח את עצמם.

היו"ר א. רימלט:
הכוונה יכולה להיות רק לגבי בתי-ספר שהיו קיימים. כי בתי-ספר חדשים לא פותחים ולא מפרסמים כל עוד אין להם אישור. יש בתי-ספר שנסגרו באמצע השנה, כי לא שילמו למורים.

א. שמואלי:
בית-הספר תיכון חדש בראשון-לציון הסתבך בדיווח לא מדוייק. לאחר שיחידת הביקורת שלנו עלתה על הנושא, נוכחנו לדעת שבית-הספר לקה בסדרי מינהל לא תקינים. החלטנו שעד שהענין יתברר לא ישלמו שכר לימוד.

ש. לויין:
האם אתם יכולים לומר לנו בכמה בתי-ספר על-יסודיים ובכמה גני-ילדים מדובר?

א. שמואלי:
לשאלתו של חבר הכנסת ידיד - אנחנו רושמים את בית-הספר אחרי שאנחנו מחליטים שהוא נכנס לרשימת המוסדות המפוקחים על ידנו. עם ההכרה אנחנו משלמים לו גם שכר לימוד מדורג. זה נותן לנו אפשרות לפקח יותר על בית-הספר, ולבית-הספר זה נותן יתרון עצום מבחינת היותו חולש על כל עבודת גביית כספים מתלמידיו. דוגמת מישלב למשל. מרגע שהכרנו בבית-ספר זה מכוח החוק, מינינו מפקח והוא ממשיך לעקוב אחר עבודת החינוך בבית-ספר זה. שוב, ההגדרה לגבי מישלב היתה: פיקוח אך ורק על בית-ספר לתלמידים גילאי החינוך העל-יסודי, ולא דוקא קורסי ערב למבוגרים מעבר לשירות הצבאי, ולא דוקא למוסדות המסונפים בערים אחרות.

המזכירות הפדגוגית כבר גערה והכינה הנחיות בדבר איפיון מחדש של מוסדות חינוך מסוג זה. משום שאנחנו חוששים שמא הכנסתם של בתי-ספר מסוג זה למעגל הפיקוח, בעוד הם מקיימים אופי שונה של עבודה מזה המקובל במוסדות חינוך על-יסודיים, שדבר זה עלול להתנקם בעבודת החינוך בבית-הספר. במלים אחרות: בית-ספר כזה לאכסטרגים, המפדקח עכשיו על-ידי משרד החינוך, יצטרך לאור הנחיות המשרד להכניס שעורי מחנך, אם יהיה צורך, ולדאוג לכך שכל הפעילויות הנוספות על עבודת ההוראה השיגרית ייכנסו לבית-הספר הזה.

שנית, המזכירות הפדגוגית תקבע מפקח לבית-הספר. לקראת תשל"ד יהיה כבר מפקח, כמו בחינוך העל-יסודי הרגיל. אם המשרד נערך לפיקוח לאחר החלת החוק על מוסדות נוספים, זו דרישתו מהמזכירות הפדגוגית, לתת לנו מפקחים למטרה זו. יכול להיות שנצטרך להקל את עול הפיקוח ממוסדות מבוססים שאינם בזקקים לו כל כך, ולהפנות את המפקחים למוסדות מסוג זה. אנחנו מודעים לענין. יש חשיבות גדולה לעקוב כל הזמן אחרי מוסדות כאלה, לראות אם אמנם הם שופרים על הסטנדרטים שכפינו עליהם.

20.6.1973 - א. שמואלי

לחברת הכנסת רזיאל-נאור: לפני סגירת בית-הספר רבנים פנינו למר אביבי, מנהל המחלקה לחינוך בעיריית תל-אביב. הודענו לו שאנחנו עומדים לסגור את המוסד, ואנחנו מבקשים שהוא יקלוט את תלמידיו. הבטחנו שילדי רבנים שלמדו כביכול בבית-ספר פוסיקלי אמנותי, ייקלטו בבית-ספר פוסיקלי אמנותי מפוקח ופבוקר על-ידינו, תלמה ילין. הנהלת תלמה ילין הסכימה, והנהלת העיר הסכימה להעביר את הילדים באמצע שנת הלימודים.

פעלנו כך גם לגבי בית-הספר בראשון-לציון. דאגנו לכך שכל הילדים, לרבות ילדי בית-הספר שאינם ילדי ראשון-לציון, ימשיכו לקבל חינוך על-יסודי, שמא תיפגם רציפות הלימודים שלהם. אינני יודע מה קרה לתלמידה זו, אבל היא היתה יכולה ליהנות מהסדר שהוא מקובל על-ידי משרד החינוך, העירייה והנהלת בית-הספר המקבל, במקרה זה תלמה ילין.

אשר למורים - אין לנו, לא מכוח חוק ולא משום כוח אחר, אחריות לגבי מורים שהורו בבתי-ספר שלא היו מפוקחים על-ידי המשרד. כאשר סגרנו בתי-ספר או גני-ילדים, לרוב סגרנו אותם משום שהגננות והמורים היו רחוקים מאד מלענות על הציפיות שלנו. מסיבה זו אני מתאר לי שהם לא הישלו את עצמם שייקלטו במערכת במקום אחר, ואנחנו גם לא הזדרזנו לקלוט אותם. לא התעוררו בעיות מסוג זה.

לשאלתו של חבר הכנסת לוי - יש בארץ 28 בתי-ספר שאנחנו יודעים עליהם כרגע. אני מניח שלא נספד בגני-ילדים בשלב ראשון. חלק מ-28 בתי-ספר אלה הם סניפים של מישלב. מישלב הוכיח שהוא יכול להיערך לענות לדרישות שלנו. המורים רובם ככולם מורים מוסמכים שהיו יכולים להורות בכל בית-ספר על-יסודי. מסיבה זו הערכת היא שנוכל להתגבר על המשימה הזאת.

היו"ר א. רימלט: אמרת שכדי להקיף את בתי-הספר האלה, אנחנו נקל את המלאכה על המפקחים המבקרים בבתי-ספר שלא צריך לבקר בהם. אם המפקח הוא לא רק רביזור, אלא גם מדריך, כי אז נדמה לי שמעטים הם בתי-הספר שאינם זקוקים למפקח שמבקר גם את המורים, רואה את שיטות ההוראה, ספרי הלימוד, הכיתה וכו'. ישנם בתי-ספר שבהם המנהל עושה זאת, אבל אין הרבה בתי-ספר שהוא מסוגל או יכול להתפנות לכך בגלל העומס האדמיניסטרטיבי והאחר.

שאלה שניה יותר כללית. בבית-ספר מישלב ובבתי-ספר דומים לומדים לא רק מבוגרים, אלא ילדים שעזבו בתי-ספר, מסגרות רגילות, מפני שלא השתלבו בהם או שלא למדו כלל במסגרת חינוכית של בית-ספר, ושם הם נתקבלו. מעטים מהם עומדים בבחינות בגרות; רבים נושרים גם משם. מה קורה בסביבות תל-אביב? המשמעת במישלב איננה כמו בבית-ספר רגיל. ילדים נעדרים מהרבה שעורים, הם באים לבתי-הספר הקודמים שלהם בהפסקות ומנהלים תעמולה בקרב התלמידים לעבור למישלב. כלומר רוב הילדים במישלב הם עד גיל 18, וזאת בעיה. אין לי פתרון, אני רק מציג את הבעיה. אני מציע לשקול את זה, כי זה לא פשוט. אני מכיר ילדים אחדים מבתי-ספר בתל-אביב ורמת-גן שלמדו בבתי-ספר עירוניים, לא השתלבו במסגרת החינוכית של בית-הספר ועזבו. בין אלה יש גם כאלה שנכשלו בבחינות הבגרות ואינם ממשיכים. אבל זו אלטרנטיבה לחינוך הרגיל. אני מציע לתת את הדעת על בעיה זו.

א. שמואלי: אם פותר להאיר גם את הצד השני - אנחנו עומדים בפני מצב קשה מאד בכל הנוגע בטיפוּל בצערים שנשרו מבתי-ספר על-יסודיים. האמת היא שמרגע שהנער נושר מבית-הספר, מתחילים לפתות אותו מוסדות שאינם בפיקוחנו, מוסדות שאינם טובים.

הכוונה שלנו, עם ההכרה במישלב ועם החלת תקנות המזכירות הפדגוגית עליו, ליצור מוסד-מודל שיענה לדרישות הפדגוגיות הפדגוגיות, והוא יהיה בית-ספר לאכסטרניים, בעל גוון מינור, שונה מהגוון הרגיל. הגוון המיוחד הוא בית-ספר הקולט ילדים נושרים.

היו"ר א. רימלט: מה הגוון המיוחד - פחות משמעת או פחות חינוך? אם מדובר רק בנשיפה, את זה אפשר לפתור באמצעים ממלכתיים או חינוכיים.

20.6.1973

א. שמואלי:

במשך שנים-עשרה שנים שאני עוסק בחינוך על-יסודי אני נאבק עם הגופים העירוניים, במגמה לנסות לפתור בעייתם של ילדים אלה. הם ילדים מקשים במערכת, שהרבה פעמים המערכת אינה ערוכה לטפל בהם. ביקרתי פעמים אחדות במישלב, בפגשתי עם המחנכים, עם התלמידים ועם מנהל המוסד. כל הנושא הזה עדיין בראשית דרכו. אני מקוה שבית-ספר זה יסגל לעצמו משהו ייחודי, ברוח דבריו של היושב-ראש. אם יהיה צורך להטיל עליהם משמעת של תלבושת אחידה, הם פוכנים לקבל עליהם את הדין, לחזק קצת את החישובים של המשמעת, אי-עזיבת בית-הספר וכיו"ב. מישלב נערך היום לקראת זה.

ד. קורן:

השאלה שהציג היושב-ראש היא חשובה מאד, כי הבעיה שצריכה להטריד את מדינת ישראל יותר מכל בעיה אחרת בתחום החינוך העל-יסודי היא בעיית הנשירה. יש לה השלכות והשפעות בשטחים רבים מאד בחיינו. לדעתי צריכים להיות דיון ומחשבה בענין זה, למניעת הנשירה. טוב שיש בית-ספר שקולט את הנערים, ושהם אינם נגררים לרחוב. אבל זו בעיה, מדוע צריכים לנשור מבית-ספר אחד במערכת ולעבור לבית-ספר שני.

בתשובה לשאלתה שהגשתי לשר החינוך לפני זמן מה לגבי בחינות הבגרות, נאמר שבית-ספר יוערך לא רק לפי מספר התלמידים העומדים בבחינות הבגרות, אלא יושם גם דגש מיוחד ותינתן תשומת לב מיוחדת לענין מספר הנושרים. אם נבטיח שלא תהיה נשירה מבתי-ספר על-יסודיים נשיג הישג גדול מאד. אני מחשיב מאד את הצעת היושב-ראש להקדיש מחשבה ולקיים דיון בענין זה.

ג. אליעד:

גם אני תומך בהצעה לקיים דיון מיוחד בנושא. אני פגשתי צעירים שלומדים בבית-ספר מישלב, ואני יודע שהוא משרת אותם יפה מאד, אני מתכוון דוקא להקלות. לדעתי בצדק יש דעה שבגיל זה אי אפשר לכפות על נערים ללמוד. בגיל 15-17 זה לא ענין של כפייה. זו ודאי בעיה מדעית רצינית ועמוקה שצריך לשמוע עליה מחוקרים ומדענים. זה לא רק שילד איננו רוצה ללמוד, זה גם ענין של מבנה נפשי של הילד. ואם לא נטפל בו טיפול אחראי, יכולות להיות לזה השלכות בעתיד. אני חושב שהייחודיות של בית-ספר כמו מישלב היא בזה שאין שם חישובים של משמעת. לדעתי דוקא ההקלה הזאת, קצת החופש הזה שיטנו שם, מושך תלמידים כאלה לבוא לשם, ואני חושב שזה יתרון. אבל כאמור אני תומך בהצעה לקיים דיון בנושא.

א. רזיאל-נאור:

בעיית הנשירה ימיה כימי החינוך. בועדה זו כבר הקדשנו לה שעות רבות ולא הגענו לפתרון. אני חוזרת ואומרת גם בהזדמנות זו: לא די לקבוע את העובדה שנושרים; השאלה היא אם יש איזה מחקר רציני של משרד החינוך על הסיבות והגורמים, ובעיקר מה לעשות כנגד הסיבות והגורמים האלה. האם יש למשרד תכנית כלשהי בענין זה? האם הוא נתן דעתו על כך?

שנית, אני רוצה לערער על הצורך או על הכיוון לרכז את הנערים הנושרים במוסד אחד. גודש של בעיות איננו פתרון לבעיות. אולי צריך להגיע למסקנה שיש צורך במסגרות אולי רופפות יותר, מכל מקום שונות מהמסגרות הרגילות של בתי-הספר התיכוניים הרגילים, ולא לרכז אותם במוסד אחד בלבד. כי אז מוסד זה ייהפך למוסד של חריגים ואי-סדרים. הוא איננו יכול להיאבק לבדן בכל העומס הזה. היתה פעם דעה שצריך לקלוט ילדים עולים דוקא בבית-ספר אחד. לדעתי גם זו שגיאה חינוכית גדולה.

אני מבקשת שיתנו את הדעת על שני דברים אלה, ואולי צריך לקיים על כך דיון.

האם יש עוד בתי-ספר אכסטרניים, מלבד

מישלב, שקיבלו את ההכרה?

א. שמואלי:

לא. רק מישלב תל-אביב.

א. רזיאל-נאור:

זו גם כן בעיה בפני עצמה.

20.6.1973

היו"ר א. רימלט:

יש הנושרים לא בגלל שכר לימוד, כי למעוטי יכולת ניתן חינוך חינם גם במסגרות רגילות. כך שמישלב ממלא תפקיד חשוב. בעיית הנשירה היא בעיה לאנשי חינוך, פסיכולוגים, סוציולוגים ועובדים סוציאליים.

א. שמואלי:

הדיון גלש מנושא אחד של הכרה בבית-ספר והכנסתו לעול צוים של המשרד, לטובת הילדים, לנושא מולל, חשוב, ששמו נשירה. אני רוצה לומר שבית-הספר מישלב, שבמקרה הזכרנו את שמו היום, איננו המוסד שבא לפתור את בעיות הנשירה בארץ. אם יפנה אלינו מוסד אחר, שיהיה ברמה של מישלב, נהיה מאושרים להכיר בו. הקושי הוא שהמוסדות לאכסטרניים הם במצב כה חמור שאיננו יכולים להכיר בהם. היינו רוצים ליצור מצב שילדים יוכלו ללמוד בבית-ספר, לאור דבריו של חבר הכנסת אליעד. אנחנו רוצים שילד ימצא את דרכו לבית-ספר, ולו אכסטרני.

א. רוזאל-נאור:

מה עם גימנסיה גורדון, גימנסיה בגרות? היו בתל-אביב הרבה בתי-ספר כאלה. האם כולם נפסלו?

ג. בן-דרור:

בית-ספר גורדון קיבל צו סגירה. עכשיו הוא רוכש מבנה חדש.

א. שמואלי:

באשר לריכוז של נושרים במקום אחד - אין לנו ענין ליצור מוסד חינוכי אחד שמרכז בו נושרים. אנחנו אומרים: בדיעבד, מאחר שקיים בית-ספר שפותר בעיות, אנחנו מעונינים שהוא יפתור אותן פחות או יותר לפי הנחיות שלנו.

אשר לנושא הנשירה באופן כללי - אשמח להשתתף בישיבת הועדה כדי למסור עוד דברים שאנחנו עוסקים בהם במשרד.

חשוב לציין שיש תלמידים עולים חדשים למשל שחסרה להם בחינת בגרות אחת או שתי בחינות, שאינם רוצים להיכנס לבית-ספר ולעבור את כל שלבי ההסתגלות; הם לוקחים אצל הקורס של מישלב לבחינות בגרות. זה קורס שיפוס, אכסטרני, מין הכנה מזורזת לבגרות.

כמובן שיש מקרים רבים שתלמידים הולכים למישלב כדי לבור להם מקצוע לימודים אחד או שניים שנכשלו בהם, והם רוצים להשלים במקצועות אלה את בחינות הבגרות. אלה אינם תלמידים במשמעות המקובלת של המלה.

ג. בן-דרור:

לבית-ספר אכסטרני דוגמת מישלב יש גם התנאות מסוימות: אסור לו לקלוט תלמידים בגיל חינוך חובה; אסור לו לקלוט תלמיד שנשר מכיתה י', לכיתה יא'. שכר הלימוד בו נמוך מאשר בבית-הספר הרגיל, כי הוא צותן פחות במערכת השעות ובמערכת המקובלת בהתעמלות. לא קיימת שם בעיה הגביה הנוספת. בתחשיב לקחנו את זה בחשבון. מכל מקום שכר הלימוד נמוך בצורה די משמעותית.

צריך לזכור שבבית-ספר כזה לומדים לא רק תלמידים שנשרו מבתי-ספר אחרים, אלא נערים שביום יוצאים לעבודה ובערב באים לעשות תעודת בגרות. בית-הספר האכסטרני כפי שהוא מתגבש היום, אפשר לכלול אותו בקטיגוריה של יוזמה פדגוגית או בית-ספר ניסויי, אבל לא במשמעותו המקובלת.

חברת הכנסת רוזאל-נאור, גם אם אנחנו מוציאים צו סגירה, אין הדבר פתבצע מהיום למחר. בדרך כלל נותנים את זה 3 - 6 חודשים מראש, על מנת לתת לתלמידים לסיים קורס לבגרות, ובמקביל לגשת לרשויות המקומות כדי לטפל בשיבוץ התלמידים. אנחנו עושים זאת היום בבתי-ים לגבי בית-הספר "יעל". הוא קיבל צו סגירה 4 חודשים מראש. תיאמנו עם עיריית בת-ים את קליטת התלמידים.

בית-הספר גורדון הוא דוגמה של שיפור. הוצאנו נגדו צו סגירה. הוא ערער. כעת הוא רוכש מבנה חדש. יש לנו מגמה להשביח את המערכת הזאת, כי יש לה פונקציה מסוימת בקליטת

20.6.1973

התלמידים. לסך הכל המערכת יש בזה ברכה.

לענין הפיקוח - אנחנו מצוים על פי החוק להטיל פיקוח. זה לא ענין של שיקול דעת אדמיניסטרטיבי. ברגע שמישלב קיבל את הרשיון הזמני, מיד הטלנו עליו פיקוח, בשלב ראשון - של שני מפקחים, בשנה הבאה - של מפקח קבוע למוסד.

היו"ר א. רימלט: שמענו הסברים, ואנחנו יכולים כעת לקבוע שההתייעצות התקימה, ואנחנו נותנים אור ירוק למשרד החינוך והתרבות להחיל את החוק על בתי-הספר המבוקשים.

חוק חינוך ממלכתי (תיקון), תשל"ג-1973 (הצעת חוק של חה"כ ש. לוינ).

היו"ר א. רימלט: נעבור להצעת החוק של חבר הכנסת לוינ לתיקון חוק חינוך ממלכתי. נשמע ממנו דברי הסבר להצעתו.

ש. לוינ: מטרת התיקון שלי מכוונת לסעיף 2 בחוק חינוך ממלכתי ולא לסעיף 1 בו. אם הצעת התיקון שלי תתקבל, יהיה צורך לתקן את סעיף 1, אבל הוא איננו דבר חיוני ואיננו תנאי לסעיף 2.

בסעיף 2 לחוק חינוך ממלכתי כתוב כלהלן: "מטרת החינוך הממלכתי היא להשתית את החינוך היסודי במדינה על ערכי תרבות ישראל והישגי המדע, על אהבת המולדת למדינה ולעם ישראל, על אימון בעבודה חקלאית ובמלאכה, על הכשרה חלוצית ועל שאיפה לחברה בנויה על חרות, שוויון, סובלנות, עזרה הדדית ואהבת הבריות".

השאלה שאני שואל את עצמי ואת האחרים היא מדוע מטרות אלה שהכנסת קבעה כמטרות החינוך צריכות לחול רק על החינוך היסודי. השאלה החריפה עכשיו עוד יותר לדעתי משתי סיבות: א) חלק מבית-הספר היסודי היום כבר איננו בגבולות בית-הספר היסודי, כמו כיתות ז'-ח', שהן על-יסודיות; ב) מצד שני המדינה מחזיקה על חשבונה כמעט את כל החינוך העל-יסודי. היא מכסה למעשה את עיקר התקציב. 75% מכלל עלות החינוך העל-יסודי הם על חשבון המדינה.

התעוררתי לשאלה זו גם כתוצאה מכל מיני גילויים בחינוך העל-יסודי. לא פעם הזדעזענו פהתבטאויות שונות של תלמידים וסטודנטים, גם של כפירה לאומית. אני יכול להסביר מדוע בשעתו זה לא כלל את החינוך העל-יסודי.

אני מציע רק תיקון אחד בסעיף 2, להוסיף אחר המלים "החינוך היסודי" את המלים "והעל-יסודי".

בסעיף 1 מתעורר איזה קנשי, ואני מסכים שיפתרו אותו בכל דרך אחרת. אפשר להשאיר את הנוסח הקיים של סעיף 1, בו נאמר שחינוך ממלכתי פירושו חינוך הניתן מאת המדינה. אבל אז נשאלת השאלה איך לחייב בית-ספר על-יסודי שאינו של המדינה לחנך למטרות המפורטות בסעיף 2. או שאפשר להגיד שאנחנו צריכים לנסח אחרת את המושג חינוך ממלכתי. אני זוכר שבויכוח שהתנהל לפני עשרים שנה הדבר העיקרי היה לשחרר את החינוך מהזיקה המפלגתית. בהצעתי השמטתי את המלים "מאת המדינה", אבל אם זה מעורר בעיות, אני מוכן שישאר הנוסח הקיים.

ג. אליעד: מה עם העיריות?

ש. לוינ: אני מציע שייאמר שחינוך ממלכתי הוא חינוך הנמצא בפיקוח משרד החינוך ואינו קשור לשום מפלגה או ארגון. אפשר להשאיר את הסעיף הראשון כמו שהוא. אבל אז תהיה שאלה איך נחיל את זה על החשיבה העליונה של בית-הספר העל-יסודי.

20.6.1973

בהוראות הפיקוח יש סעיף האומר ששר החינוך רשאי להחיל את סעיף 2 על כל בית-ספר. אם כך, מדוע צריך להבדיל בענין זה בין חינוך יסודי ועל-יסודי? לגבי החינוך היסודי הכנסת קבעה שאלה מטרות החינוך; לגבי העל-יסודי - זו רשותו של השר.

כאמור הצעת התיקון שלי מכוונת בעיקר לסעיף 2, להוסיף בו את המלים "והעל-יסודי". אבל אם רוצים לומר במפורש שזה חל על כל בתי-הספר העל-יסודיים, גם העירוניים ואחרים, צריך לנסח אחרת גם את הסעיף הראשון. אני בעד ניסוח אחר של סעיף 1, כדי להבטיח שכל המערכת תהיה חייבת לחנך למטרות שפורשו בסעיף 2 לחוק חינוך ממלכתי.

מ. ידיד:

ייתכן שאפשר להסתפק רק בהוספת המלים "והעל-יסודי". אבל לא הייתי רוצה שנפגום בחוק על-ידי פתיחת פתח לא רצוי, ואני מניח שלא זו כוונת חבר הכנסת לוי. תיקנו את חוק חינוך חובה, ותקוותנו היא שגם החינוך היסודי והעל-יסודי יהיו ממלכתיים. עם תיקון החוק והחלתו על כיתות ט' ו-י', ייתכן שזה כבר עונה על השאלה ואין צורך בשום תיקון נוסף. אני מבקש שתובהר לנו בקודה זו.

נ. אליעד:

התיקון נראה לי בהחלט, ואינני רואה קושי להוסיף בסעיף 2 את המלים "והעל יסודי", אפילו בלי למחוק בסעיף 1 את המלים "מאת המדינה". כי ברור לי שברגע שיש גם חוק הפיקוח, אנחנו נותנים בלאו הכי סמכות לשר לפקח גם על אותם מוסדות שבכלל אינם ממומנים על-ידי המדינה. זוהי למעשה הצהרה. אנחנו מצהירים כאן מה זה חינוך ממלכתי. מהבחינה המשפטית אינני רואה קושי לקבל את הצעת התיקון של חבר הכנסת לוי.

א. כץ:

אינני מקבל את ההנמקה של חבר הכנסת לוי לגבי הצד הכספי. המדינה מממנת היום הרבה מאד דברים באחוזים ניכרים, כמו אלה שהוזכרו כאן, והיא אינה מנסה להכתיב מטרות. היא מממנת 90% מהחינוך הגבוה, למשל.

אני רוצה לשאול את היועצת המשפטית של משרד החינוך האם אפשר בכלל שאנחנו נקבע מטרות למערכת חינוך שאיננה בבעלות המדינה. החינוך היסודי ברור שהוא בבעלות המדינה. עד כה זה היה עד כיתה ח', לכן זה היה יסודי. היום חל שינוי, כי חוק חינוך חובה חל גם על כיתות ט' ועל חלק מכיתות י'. אני שואל באיזו זכות המדינה לוקחת על עצמה לקבוע מטרות לגבי סקטור שאיננו בבעלותה, ואין חולקים על המטרות עצמן. זו יכולה להיות עירייה או גוף פרטי, או בית-ספר של המיסיון.

מ.צ. נריה:

אני מתפלא על חבר הכנסת כץ שהציג כך את הדברים. מה שאמר חבר הכנסת לוי שייך לתחום הזה שהמדינה זכאית לדרוש מכל בית-ספר, אפילו בבעלות פרטית.

חיו"ר א. רימלט:

אני רוצה להצביע על הקשיים שבניסוח. אני מחייב את המגמה של סעיף 2 בחוק חינוך ממלכתי, אם כי הגיע הזמן לבדוק אותו. יש בו דברים כלליים, ולדעתי צריך יהיה להרחיבו. למשל צריך להגיד שהחינוך להתנדבות אזרחית הוא אחד הדברים הבודעים בחברה שלנו.

אבל מה הקושי? קודם כל אנחנו מוציאים מראש חלק של מוסדות החינוך, למשל בית-ספר על-יסודי של אגודת ישראל, כי יש לזה זיקה מפלגתית. את מישלב אנחנו מוציאים, יש לו זיקה להסתדרות העובדים, וזה ארגון. אנחנו נותנים את התואר של חינוך ממלכתי לבתי-ספר שאינם מפוקחים. או יכול להיות גם בית-ספר אמריקאי, שלומדים בו בני דיפלומטים, לא יהודיים. האם נסיל עליהם את כל הדברים האלה? ובכן המחיקה בחוק חינוך ממלכתי היא קשה מאד.

שנית, אפשר לנסח את סעיף 2, אבל אולי לא בחוק חינוך ממלכתי. אינני יודע איפה, אבל אפשר להגיד שמטרת מערכת החינוך במדינת ישראל הנמצאת בפיקוחו של משרד החינוך והתרבות היא

20.6.1973

להשתית את החינוך היסודי והעל יסודי על כל אותם דברים. אבל השאלה היא אם מקומו של סעיף כזה הוא בחוק חינוך ממלכתי. זה הקושי. אני מסכים למגמה להחיל את סעיף 2 על כל מערכת החינוך, היסודי והעל יסודי. השאלה כיצד משיגים זאת מבחינת החוק. ישנם בתי-ספר שהם אמנם בפיקוח, אבל סעיף 2 בחוק חינוך ממלכתי אינו יכול לתפוס לגביהם. אי אפשר להגיד שכל בית-ספר שיש עליו פיקוח הוא חינוך ממלכתי.

אני מסכים שצריך לחייב את מערכת העקרונות, אבל אין לי עדיין הצעה כיצד לנסח זאת.

א. רזיאל-באור:

המגמה של חבר הכנסת לויין היא ודאי נכונה. הערכים והמטרות הכלליות של החינוך אינם צריכים להשתנות אם הילד לומד בבית-ספר יסודי או בבית-ספר על-יסודי. אותם ערכים שאנחנו מוצאים אותם לחשובים, ודאי צריכים ללוות אותו כל שנות לימודיו, לא כל שכן שהמימון ניתן מאת המדינה. לדעתי הדרך הפשוטה היא להוסיף סעיף או הערה, או אפילו בתקנות: כל הדברים האמורים בסעיף זה וזה של חוק חינוך ממלכתי יחולו על כל הכיתות ועל כל המסגרות שהממשלה אחראית עבורן. עד השנה הזאת הגענו לכיתה י' שהיא במסגרת חוק חינוך חובה. ייתכן שבשנה הבאה או בעוד שנתיים הממשלה תקבל על עצמה את האחריות גם לשתים הכיתות הגבוהות במלואן. אז פובן מאליו שזה יחול. כל מסגרת שהממשלה אחראית עבורה - יחולו עליה הוראות החוק הזה.

מ. פרוש:

אני מבין מה מעיק על חבר הכנסת לויין, שמציע להוסיף בסעיף 2 גם את החינוך העל-יסודי. אבל אם נתעמק בכל ההתפתחות שקדמה לקבלת החוק הזה בשעתו ועל ההתקדמות שחלה מאז ועד היום, הרי שאנחנו צריכים לעשות בדיק בית בשני הסעיפים האלה. אינני חושב שעל-ידי הוספת שתי המלים האלה אתה ממצה את השינוי שחל מאז, אלא זה כעין שלא.

כל המבנה של סעיף 1, ושל סעיף 2 כהשלמה, הוא לאור המציאות של הימים ההם. אנחנו צריכים לדייק אם אנחנו אומרים "חינוך הניתן מאת המדינה". בשעתו התכוונו לכך. במשך הזמן עברנו לעל-יסודי ולחינוך גבוה, ואת אלה אי אפשר לכלול במושג חינוך הניתן מאת המדינה. גם גורמים אחרים שותפים בהם.

אני חושב שאנחנו צריכים לקחת בחשבון את הצעתו של חבר הכנסת לויין, ולאור זה לבקש את משרד החינוך לקבוע לנו דפוסים חדשים למשמעותם של שני סעיפים אלה לאור המצב היום. המגמה משותפת לכולנו. כולנו מעונינים שזה יכלול את כל שלבי החינוך, עד הגבוה ביותר. אבל אין לעשות זאת בצורת שלא, אלא יש לנסח את שני הסעיפים האלה מחדש.

הערה ליושב-ראש: החינוך העצמאי גם לפי התקבון שלו אין לו זיקה מפלגתית. לא ועידת התנועה ולא מרכז התנועה בוחרים בו, אלא זה חינוך עצמאי. המצב הוא שאגודת ישראל כאגודת ישראל מעובינת בחינוך זה. לא חידשנו אותו עם ייסוד המפלגה; זה חינוך עם עבר, עוד מלפני כינון המפלגה. ובתקבון של החינוך הזה מודגשת עצמאותו והיותו גוף עצמאי מיוחד. הוא עצמאי בכל המובנים.

ג. אליעד:

אינני רואה יסוד לשאלות של חבר הכנסת כץ. לפי החוק הזה ייצא למעשה דבר פשוט, שהחינוך הממלכתי חל על אותם בתי-ספר הכפופים לסעיף 1, ולא על בתי-ספר אחרים.

היו"ר א. רימלט:

אבל אם נמחק בסעיף 1 את המלים "הניתן מאת המדינה"?

ג. אליעד:

לכן אמרתי שלא צריך למחוק אותן. אם נשאיר את המלים "הניתן מאת המדינה" בסעיף 1, לא מתעוררת השאלה של חבר הכנסת כץ. החינוך העל-יסודי, במידה שהוא ניתן מאת המדינה, צריך להיות חינוך ממלכתי, צריך להיות מושתת על ערכים כמפורט בסעיף 2.

20.6.1973

לדעתי הדברים פשוטים. אני מציע להוסיף בסעיף 2 את המלים "והעל יסודי", ובוזה כיסינו שטח שצריך לכסותו.

ד. קורן: יוזמתו של חבר הכנסת לויין היא יוזמה מבורכת. כי הדבר החשוב ביותר הוא החינוך לערכים. המחוקק כתב בחוק את הדברים האלה בסעיף 2, כי הם העיקר, הם התמצית, הם שורש החינוך. לכן צריך שהם יחולו גם על מסגרות שהחוק אינו חל עליהן עכשיו. אני חושב שהתיקון הוא טוב ויש לתמוך בו.

מ. ידיד: אני מציע לפחוק בסעיף 2 את המלה "היסודי", ויאמר בו: מטרת החינוך הממלכתי היא להשתית את החינוך במדינה על ערכי תרבות ישראל... וכו'.

ר. סטנר: אשר לענין "חינוך הביתן מאת המדינה" - כאשר הארכנו את חוק לימוד חובה, בין השאר תיקנו את המלים "חינוך יסודי" וכתבנו "חינוך חובה". לא עשינו דבר מקביל בחוק חינוך ממלכתי. לא בכוונה. לא הגענו לזה. בכל מקום בחוק לימוד חובה שמוזכרות המלים "חינוך יסודי", תיקנו את זה ל"חינוך חובה". לכן אפשר להסדיר את הדברים בתיקון השכני הזה גם בחוק חינוך ממלכתי, ולהגיד: בכל מקום שכתוב "חינוך יסודי" יאמר "חינוך חובה". זה ענין שכני ביותר שצריך היה להיעשות בעבר ולא נעשה.

היו"ר א. רימלט: אם נאמר "חינוך חובה", איננו מחילים את העקרונות האלה על כיתות יא' ו-יב', ואלה כיתות קריטיות.

ר. סטנר: אם אנחנו משנים לפי הקו שהזכיר חבר הכנסת ידיד, הענין בא על פתרונו במובן זה שבכל שלב של החלת חינוך החובה לפי חוק לימוד חובה, במקביל יחול חוק חינוך ממלכתי, וכמובן שכל העקרונות ישארו אותם.

היו"ר א. רימלט: איפה את מציעה לתקן?

ר. סטנר: בחוק חינוך ממלכתי, 1953, בכל מקום שנאמר "החינוך היסודי" נכתוב "חינוך החובה", כפי שעשינו בחוק לימוד חובה, 1949. אני חושבת שזה יפתור את הנקודה הזאת שעליה דיבר חבר הכנסת לויין, במקום לנגוע בענין של "חינוך הביתן מאת המדינה". לפי זה יאמר למשל בסעיף 2, במקום "להשתית את החינוך היסודי במדינה" - "להשתית את החינוך החובה במדינה". ואם זה מוזכר בסעיפים אחרים, יחול גם שם אותו הדין.

עכשיו אני רוצה להתייחס לדברים היוצרים כבדים. אני סבורה שאין אנחנו יכולים להחיל את חוק חינוך ממלכתי, על עקרונות, על החינוך העל-יסודי, להבדיל מחינוך החובה החל על כיתות ט' ו-י'. (למטרת הערות, חינוך על-יסודי הוא רק כיתות יא' ו-יב'). אני סבורה שהדבר איננו ניתן.

כשחוקקנו את חוק לימוד חובה, הסדרנו את החינוך היסודי כפי שהיה אז במדינה. רוב רובם של בתי-הספר היסודיים, שאותם ירשנו מהועד הלאומי, היו במלים אחרות בתי-ספר רשמיים. לא כן במערכת החינוך העל-יסודית. ועכשיו אנחנו באמת נתקלים בבעייתיות לא קטנה בהחלת חינוך החובה לגבי כיתות ט' ו-י', משום שהן צריכות להיות ברוב המקרים מוסדות חינוך רשמיים.

חוק לימוד חובה מגדיר מוסדות חינוך רשמיים כמוסדות שהם או בבעלות המדינה או בבעלות רשות החינוך המקומית. חוק חינוך ממלכתי אומר: ללא זיקה לגוף, גוף כלשהו, מפלגתי או אחר. כתום: חינוך ממלכתי פירושו חינוך הביתן מאת המדינה על פי תכנית הלימודים, ללא זיקה לגוף מפלגתי, עדתי או ארגון אחר מחוץ לממשלה...

אם כן, פה צריך להוציא את רשות החינוך המקומית מהמסגרת הזאת, משום שבסעיפים אחרים נאמר במפורש שחוק לימוד חובה וקיום מוסדות חינוך רשמיים חלים על המדינה ועל רשות החינוך המקומית.

א. רזיאל-נאור:

האם יש לראות את העיריות כ"ארגון אחר"?

ר. סטנר:

לא. הוצאנו מהמושג הזה את העיריות. לכן איננו מתייחסים לבתי-ספר שבבעלות רשויות החינוך המקומיות, מפני שמתוקף טעמים אחרים הם נכנסים למסגרת הזאת.

לא כן הדבר לגבי כל שאר התאגידים למיניהם. לכן ברגע שמוסד חינוך במסגרת חוקי חינוך החובה משתייך לתאגיד כלשהו, אין הוא יכול להיות מוסד חינוך רשמי, והוא נעשה מוסד חינוך מוכר שאינו רשמי, אם כי הוא עונה על התנאים של התקנות וכן הלאה. כשאומרים שאזרח יכול לדרוש מהשלטונות המרכזיים והמקומיים חינוך חובה חייב, הכוונה היא במוסד חינוך רשמי, מפלכתי או מפלכתי-דתי. ושוב, הכוונה היא ללא זיקה לגוף מפלגתי, עדתי או ארגון אחר.

והנה אנחנו נמצאים במצב שאין לנו די ערוכים לכך, משום שכל מערכת החינוך העל-יסודי במתכונתו הקודמת, מכיתה ט' ואילך, היתה בנויה על מוסדות פרטיים, שייכים לכל מיני תאגידים ואנשים פרטיים. אנחנו עושים כל מיני דברים כדי לא להגיד לעם בישראל: אנחנו סוגרים את כל הכיתות; או אפילו אם אנחנו לא סוגרים - אנחנו פותחים בתי-ספר יחד עם רשויות חינוך מקומיות, וכל כיתות ט' ו-י' ילכו רק למוסדות חינוך רשמיים, בבנינים ובבעלות, בין שזה לפי תכנית הרפורמה ובין שלא. אם היינו עושים דבר כזה, אני מעריכה שהרוב הגדול של בתי-הספר העל-יסודיים שכן שייכים לגופים שונים, למעט עיריות, היו אולי נסגרים מחוסר תלמידים. ובכן איננו עושים זאת, למרות שבאופן משפטי טהור היינו צריכים לעשות זאת. אז זה כבר קושי אחד.

הקשיים הטכניים המשפטיים הם גדולים ביותר, אם היינו מחילים אותם לא רק על כיתות ט' ו-י', אלא גם על כיתות יא' ו-יב'. חוץ מזה אני סבורה שזה גם לא במסגרת החוק הזה, מפני שבחוק חינוך חובה ובחוק חינוך ממלכתי נאמר שהחל משנה פלונית יהיה חינוך ממלכתי בכל מוסד חינוך רשמי. אם אנחנו רוצים לעשות זאת, צריכים לשנות את כל החוק.

אעבור לחלק השלישי, אם כי זה פחות ענינה של היועצת המשפטית. שמתם לב שבחוק הפיקוח אמרנו שהשר רשאי להחיל את עקרונות סעיף 2 בחוק חינוך ממלכתי על כל בית-ספר. בתור דוגמה הזכיר היושב-ראש את בית-הספר האמריקאי שנפתח בכפר שמריהו.

היו"ר א. רימלט:

האם לפי התיקון הזה זה יחול על בית-הספר או לא?

ברור שלא.

ג. אליעד:

דעתי היא שמבחינה טכנית היינו צריכים להגיד באיזה חוק אחר, אולי בתיקון לחוק הפיקוח ולא בחוק זה, שמעייף 2 של חוק חינוך ממלכתי יחול על כל בתי-הספר במדינה, או אפילו להעתיק את המלים, עם או בלי שינויים. אבל האם נאמת אתם רוצים לעשות זאת? לא זו בלבד שיש הרבה מאד בתי-ספר פרטיים, אלא שיש גם הרבה מאד בתי-ספר לא יהודיים. לדוגמה בתי-הספר במזרח ירושלים. אם אנחנו אומרים: מוסד חינוך רשמי, זאת אומרת של העיריה ושל המדינה, יחולו עליו - אם הוא במסגרת חוק חינוך חובה - עקרונות סעיף 2, זה דבר אחד.

ג. סטנר:

ואם זה בכיתות יסודי?

ג. סטנר:

אז זה אותו דבר.

ג. אליעד:

איך את מחילה את סעיף 2 של חוק חינוך ממלכתי על כל הכיתות הערביות?

ג. סטנר:

אנחנו מחילים באופן רשמי את סעיף 2 על כל מוסדות החינוך במדינה, בין כאנונימי או במזרח ירושלים. אבל העובדה היא שבמזרח ירושלים למשל מיעוט התלמידים

20.6.1973

הולך לבתי-הספר היסודיים, משום שזה חל, והם רוצים תכנית אחרת, בלי כל הדברים האלה.

אבל קחו לדוגמה את בית-הספר האמריקאי. בית-ספר זה בא למשרדנו לפני הרבה שנים וביקש שנכיר בו, וזאת משום שאז יכלו המורים לקבל הטבות מארצות-הברית. היו להם חישובים פרטיים. אבל כשבאנו לתת הכרה במסגרת חוק לימוד חובה ותקנות חינוך ממלכתי (מוסדות מוכרים), ראינו שלא נוכל להכיר בו, כי תקנות אלה דורשות כל מיני דברים שאינם חלים עליו. למשל, הם מלמדים לפי תכנית אמריקנית וכו'. אם בית-ספר זה היה מקבל את ההכרה הרשמית שלנו, זה לא היה יותר בית-ספר אמריקני. והם רצו לחנך נתינים אמריקניים עם לויאליות לארצות-הברית וכן הלאה. ובכן זה איננו מוסד חינוך מוכר לפי חוק לימוד חובה. זה בית-ספר. השאלה כיצד ילדים בגילאי חובה, שחלה עליהם חובת ביקור סדיר במוסד מוכר, מבקרים במוסד זה - זו שאלה שמוטב לא לשאול, כי באופן רשמי זה לא בסדר. אבל יש כל מיני מוסדות כאלה במדינה, כמו למשל המיסיון.

עכשיו השאלה היא - וזה ענין להערכת חברי הכנסת - האם באמת רוצים, לאו דוקא במסגרת חוק חינוך ממלכתי, אלא במסגרת חוק הפיקוח, לעשות זאת, ולא להגיד שהשר רשאי להחיל את סעיף 2, אלא חייב להחיל את סעיף 2. דעתי היא שצריך לחשוב הרבה פעמים לפני שרוצים להטיל על השר חובה כזאת.

באשר לחינוך להתנדבות וכו' - זו שאלה נפרדת, ודומני שזה לא במסגרת הצעתו של חבר הכנסת לויין. ייתכן שיש מקום לשנות את סעיף 2 לחוק חינוך ממלכתי, ולכתוב בו דברים אחרים. לי נדמה שסעיף 2 בחוק חינוך ממלכתי, כפי שהוא, עונה על הצרכים יפה מאד גם היום. היו לנו הרבה מאד שעות ריונים עד שהגענו לסעיף הסוסכם הזה.

היו"ר א. רימלט: לאור מה ששמענו מהיועצת המשפטית, אני מציע ללכת בדרך זו: לא לשנות את סעיף 1; בסעיף 2 לכתוב: מטרת החינוך הממלכתי להשתייך את החינוך, במסגרת חוק חינוך חובה, על... כלומר זה רק לגבי כיתות ט' ו-י'.

נוסף לכך, שבהתאם לזה נקבל החלטה בועדה לפנות לשר החינוך והתרבות להשתמש במסכותו להטיל את סעיף 2 גם על החינוך העל-יסודי שמעבר לחינוך החובה. ואם יעשה זאת, חזקה עליו שלא יטיל אותו על בתי-ספר של המיסיון. כלומר נמליץ לפני שר החינוך והתרבות, בהתאם למסכותו לפי סעיף זה וזה בחוק הפיקוח, להחיל את סעיף 2 גם על החינוך העל-יסודי, מעבר לחוק חינוך החובה.

ש. לויין: אני רוצה להסביר מדוע אינני מאושר מהנוסח "חינוך חובה". כי קיימים במדינת ישראל גם היום מוסדות חינוך על-יסודיים שהם בבעלות המדינה, לא רבים, כמו חלק מבתי-הספר החקלאיים, בתי-הספר היפיים, בתי-מדרש למורים. אינני חושב שאם אנחנו מחוקקים חוק, אנחנו צריכים לנסח זאת בצורה כה מצומצמת, ללא צורך. אבל אם אנחנו משאירים את סעיף 1 כפי שהוא - ובשלב זה אני מקבל זאת - אז מדוע לא נאמר בסעיף 2, במקום "חינוך יסודי ועל-יסודי" - "החינוך הממלכתי". זה לא יחול על המיסיון, לא על אגודת ישראל, רק על החינוך הממלכתי. חשיבות הביניים, סמיברים, בתי-ספר חקלאיים וימיים, זה הכל במסגרת חינוך ממלכתי.

אני מקבל את הצעת היושב-ראש שתהיה פניה לשר החינוך.

היו"ר א. רימלט: שמענו הצעות. נמשיך בנושא זה בישיבה הבאה ביום שני.

20.6.1973

א. רזיאל-נאור:
אני רוצה להפנות שאילתה למשרד החינוך.
הגיעה לידי הזמנה בסטנסיל לאסיפה מטעם
מפלגת העבודה, בהשתתפות מפקחות גבנות. הבעיות העופדות על הפרק הן
ודאי חשובות. אך האם זה הנוהג המקובל, שלאסיפות מפלגתיות מזמינים
אנשים רשמיים של משרד החינוך, הנושאים בתפקידי ביצוע, כמו מפקחות
גבנות? האם אלה מפקחות של משרד החינוך או לא?

היו"ר א. רימלס: נעביר את השאילתה למשרד החינוך.

אני מודה לכם. הישיבה בעולה.

הישיבה נסתיימה בשעה 10.40.